

Banku sektora transformācija Eiropas Savienībā un Ziemeļeiropā un tās ietekme uz sektora konkurenci Latvijā

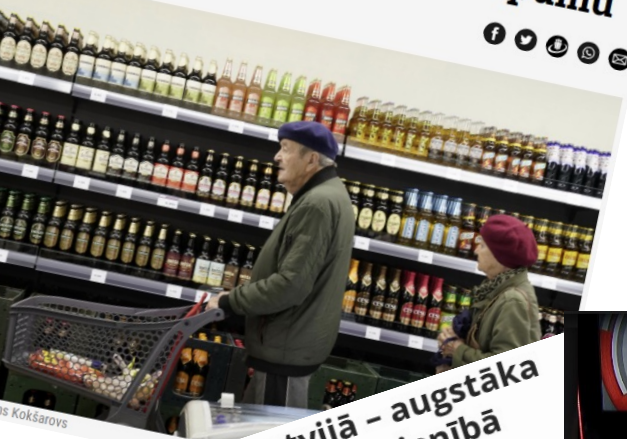
Gundars Bērziņš
Ramona Rupeika – Apoga
Jānis Priede
Elmārs Kehris

Jūnijs 2024

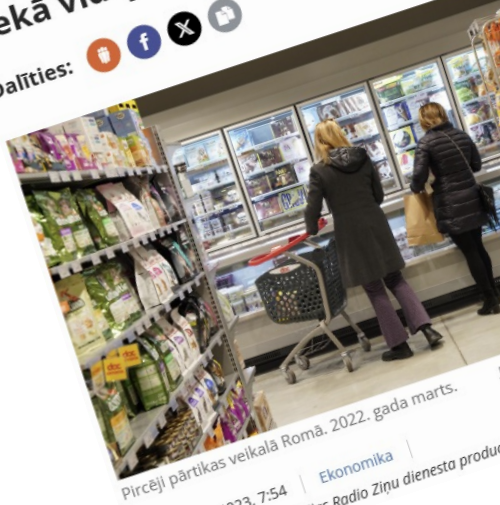
Programmu daļēji finansē Eiropas Parlaments,
un par saturu ir atbildīgi pētījuma autori

Sabiedrības uzmanība...

Inflācija Latvijā - augstākā Eirozonā; pastāv aizdomas par nepamatoti augstu cenu kāpumu

Inflācija jūlijā Latvijā - augstākā nekā vidēji Eiropas Savienībā

Reirs banku darbību Latvijā salīdzina ar karteli

Kas notiek ar likumprojektu par hipotekāro kredītu procentu likmju samazināšanu?

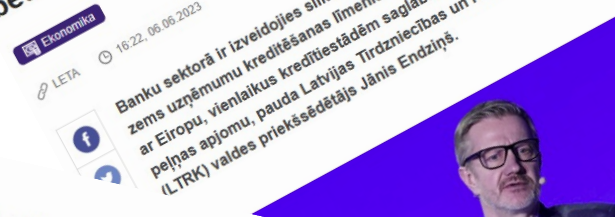
Asociācija: Reira izteikumi par karteli banku sektorā - nepatiesi; LB aicina vērsties Konkurences padomē

Banku asociācija: Risinājums kredītņēmēju atbalstam nav labākais un optimālākais

Endziņš: Šobrīd bankas nevēlas kredītēt, bet uzņēmējiem nav vēlmes aizņemties

Bankas: lai tiktu pie kredīta, ir jāpelna vairāk

Augstā inflācija un aizvien pieaugošas procentu likmes ir sarežģījušas iesniegumu pieņemšanu jauniem kredītiem gan mājāsaimniecībām, gan uzņēmumiem. Dzirderis valsts nosacījumi kredītu pieejai ir kļuvuši stingrāki nekā iepriekš, vismaz pāris no tā desmitiem ir izstrādāta ierobežojumus aizdevu...

Premjere sola līdz gada beigām atrast risinājumus kredītņēmēju atbalstam

Kredītņēmēji satraukti, vai varēs saņemt atbalstu, piekrītot bankas likmju samazinājumam

Pētījuma aktualitāte ... vienā attēlā

Inflācija un procentu likmes Latvijā

Avots: Financial Times, Eiropas Centrālā banka

Pētījuma mērķis – izpētīt banku sektora transformācijas procesu Eiropas Savienībā un Ziemeļeiropā un tā ietekmi uz sektora konkurenci Baltijas valstīs, kā arī novērtēt līdzsvarotas banku sektora attīstības iespējas Latvijā.

Pētījuma ierobežojumi

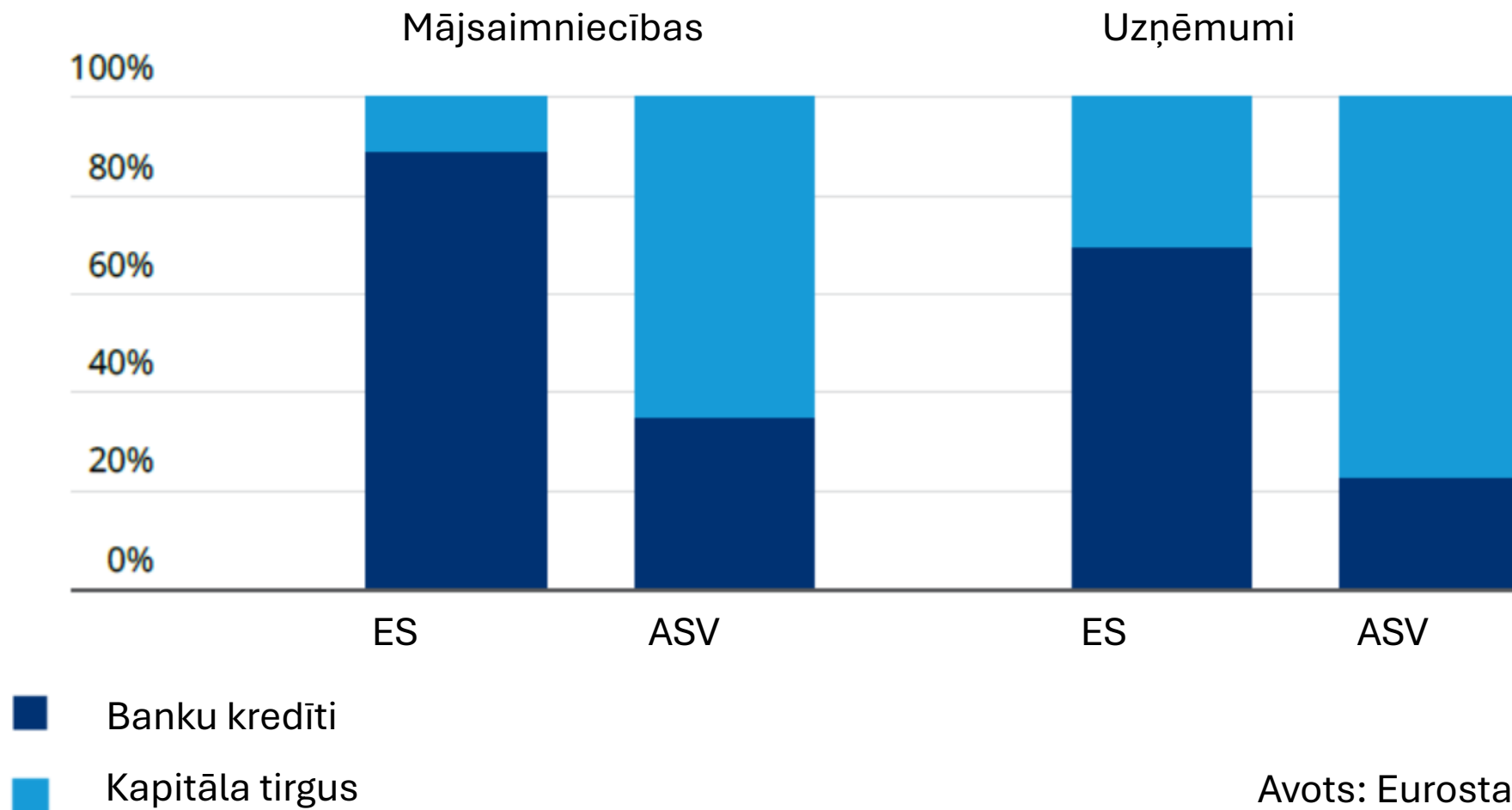
- Fokuss uz komercbankām
- Fokuss uz banku konkurenci un transformāciju
- Līdzsvarotas banku sektora attīstības iespējas Latvijā

1. nodaļa

Banku sektora attīstību
ietekmējošie faktori un
attīstība Eiropas Savienībā
un Ziemeļeiropā

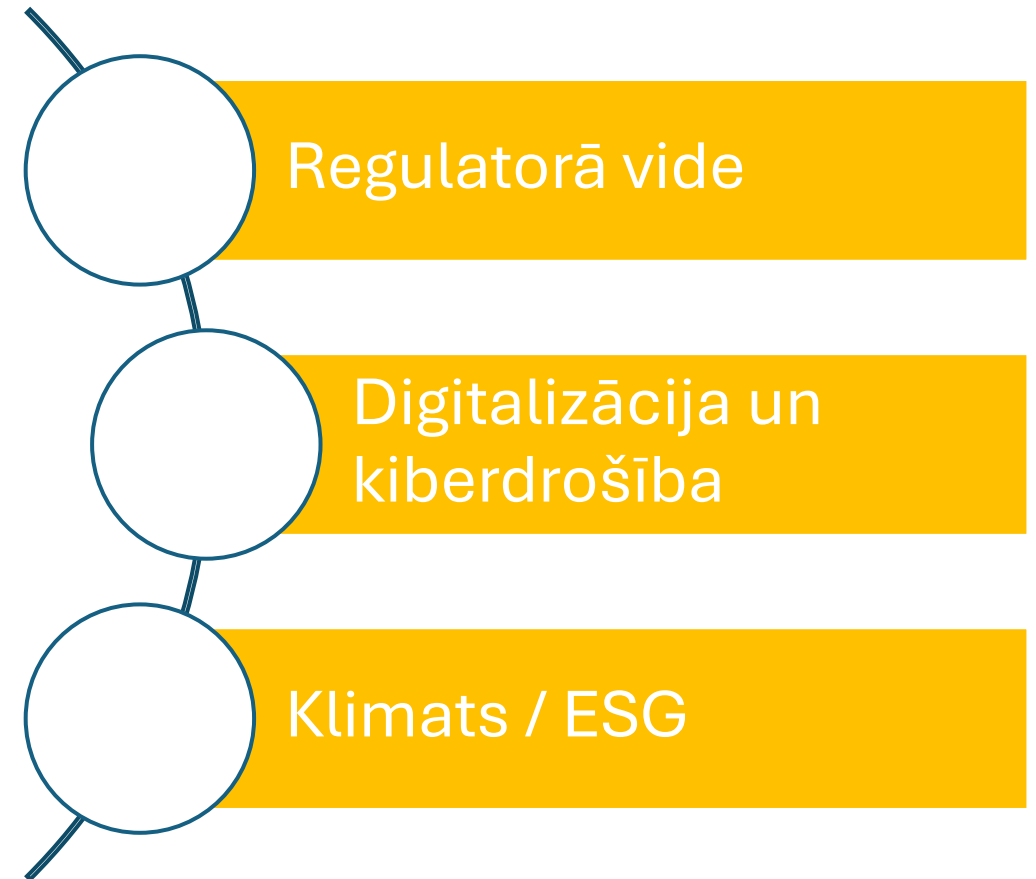
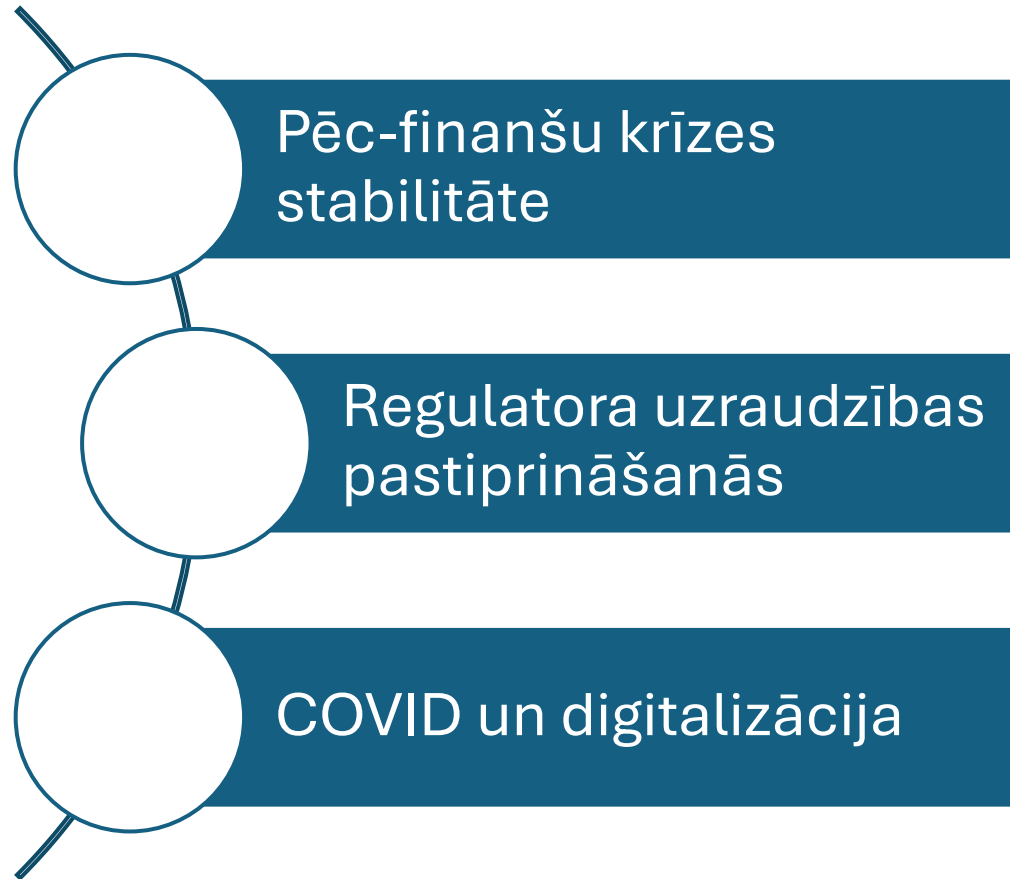

Finanšu avotu salīdzinājums eirozonā un ASV

Avots: Eurostat, AFME, SIFMA, 2022

Galvenie izaicinājumi banku sektorā pēdējā un **nākošajā** desmitgadē

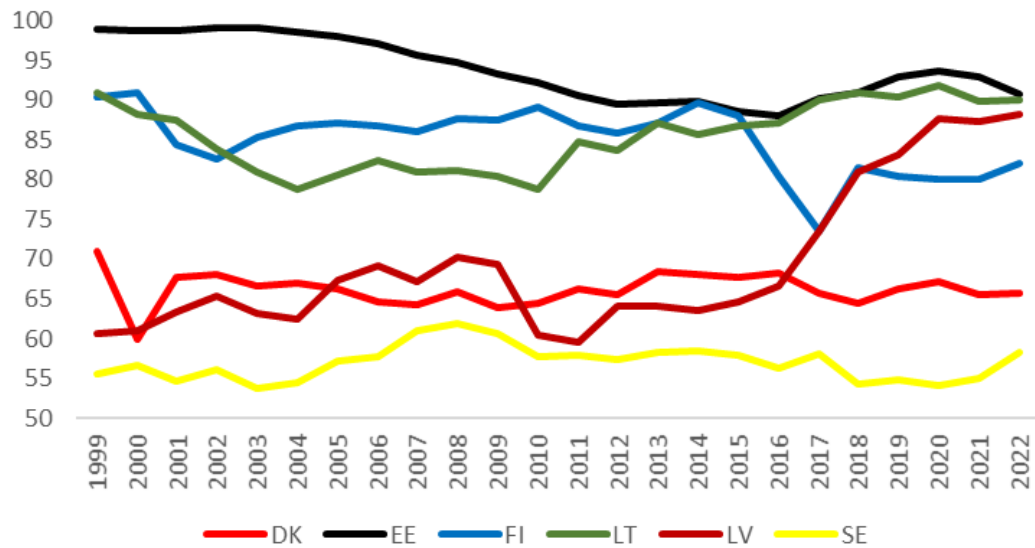

2. nodaļa

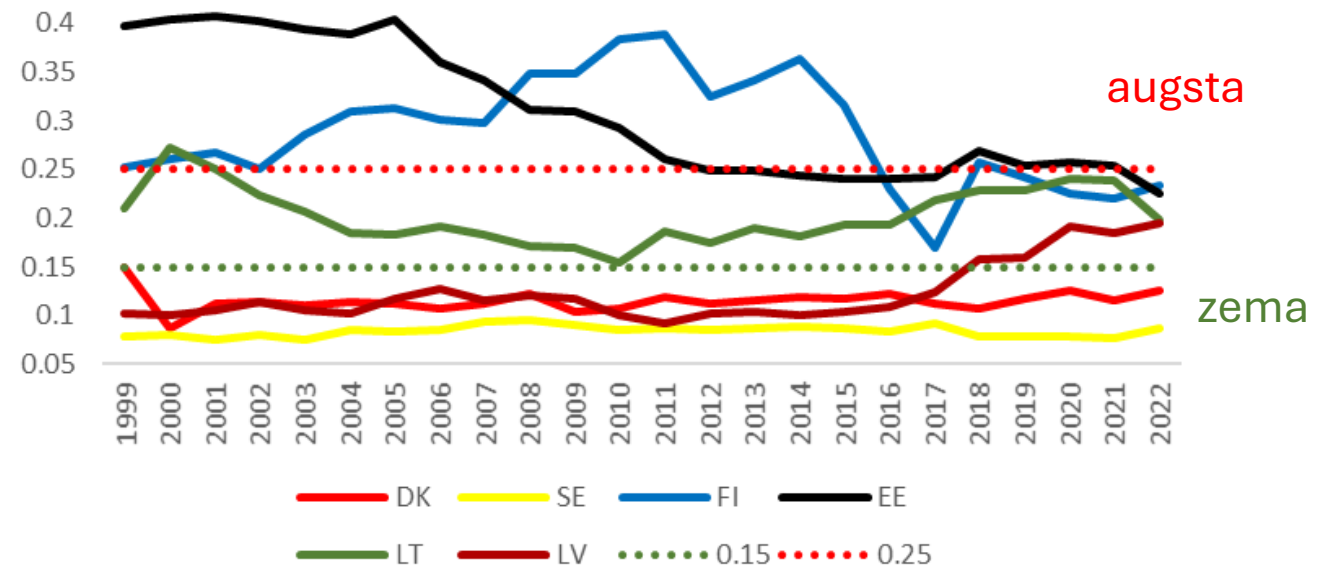
Konkurence Ziemeļvalstu banku sektorā

Baltijas banku transformācija: no padomju uz ilgtspējīgu

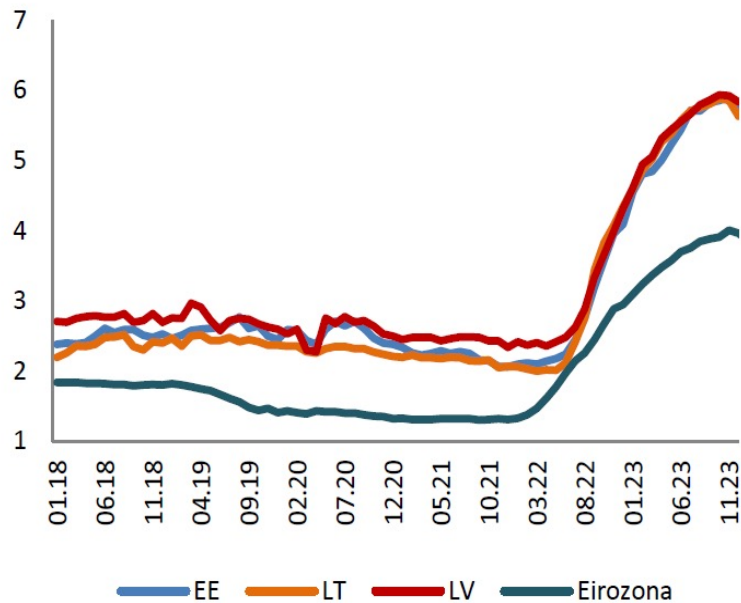

Piecu lielāko banku īpatsvars kopējos aktīvos

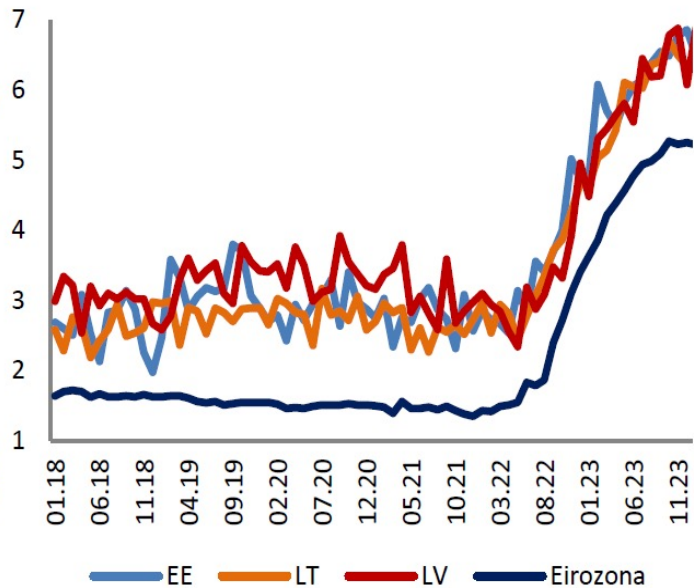

Herfindāla indekss (HII) kredītiestāžu kopējiem aktīviem

Kredītu paradokss Baltijas valstīs: daudz lētu noguldījumu, bet augstas kredītlikmes

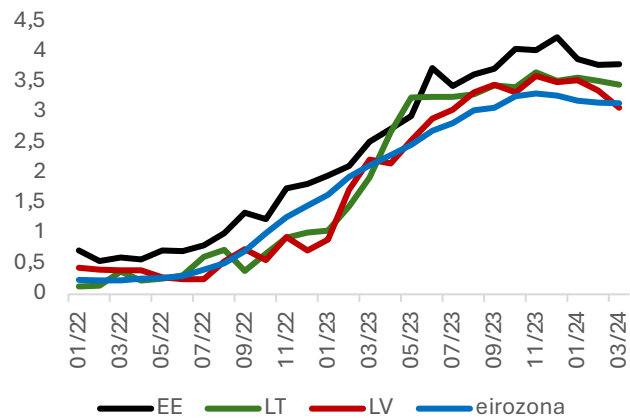
a) Mājsaimniecību aizņemšanās
izmaksas mājokļa iegādei, %

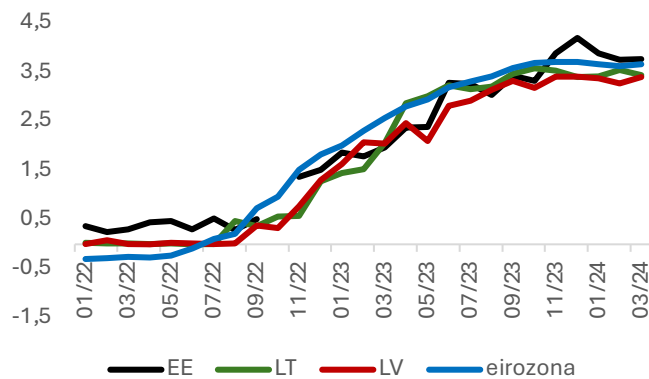
b) Uzņēmumu aizņemšanās
izmaksas, %

Kredītu paradokss Baltijas valstīs: daudz lētu noguldījumu, bet augstas kredītlikmes

Mājsaimniecības

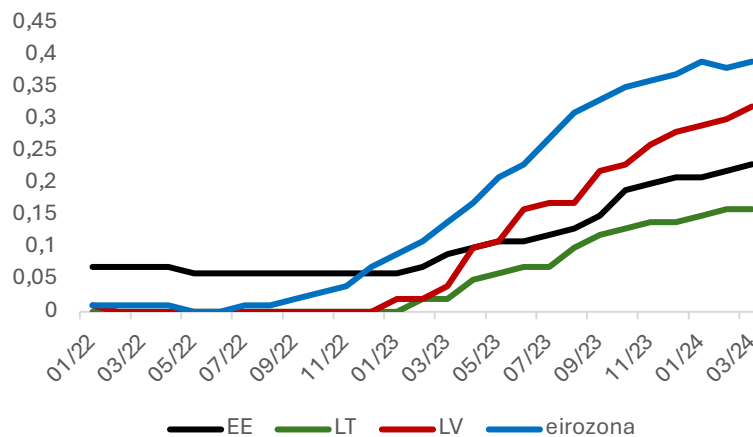
Uzņēmumi

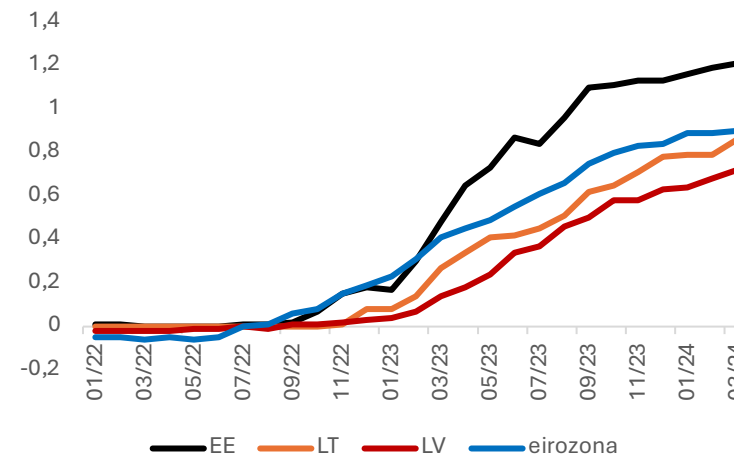
Diennakts depozīta likmes

Termiņnoguldījumu likmes

Mājsaimniecības

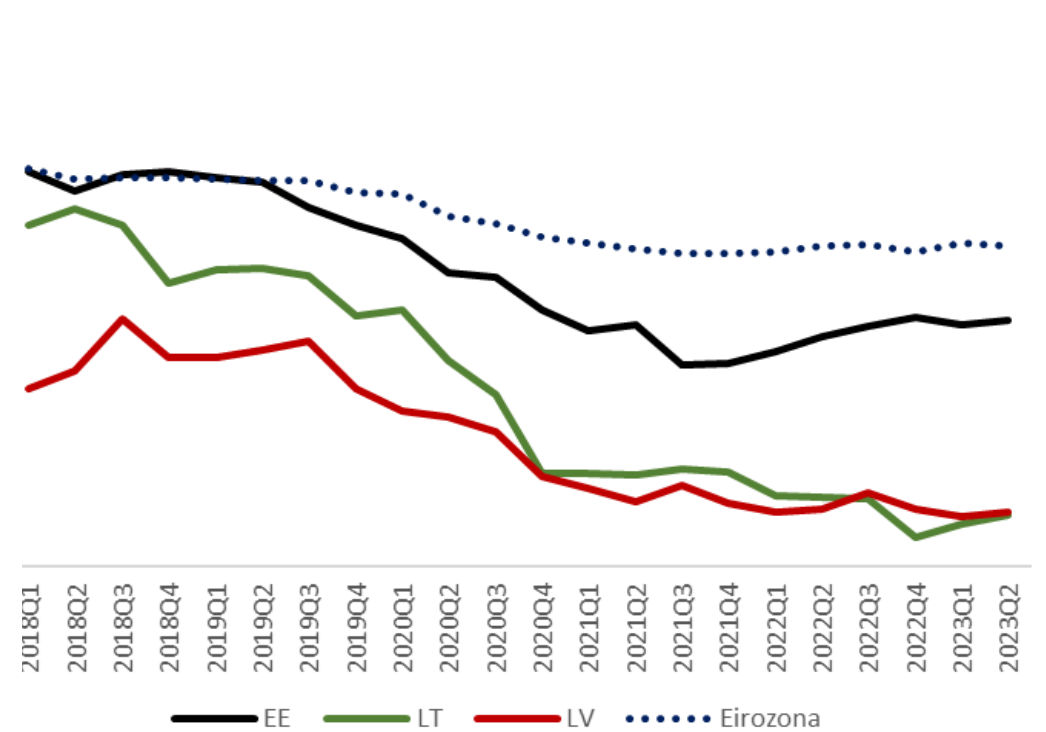
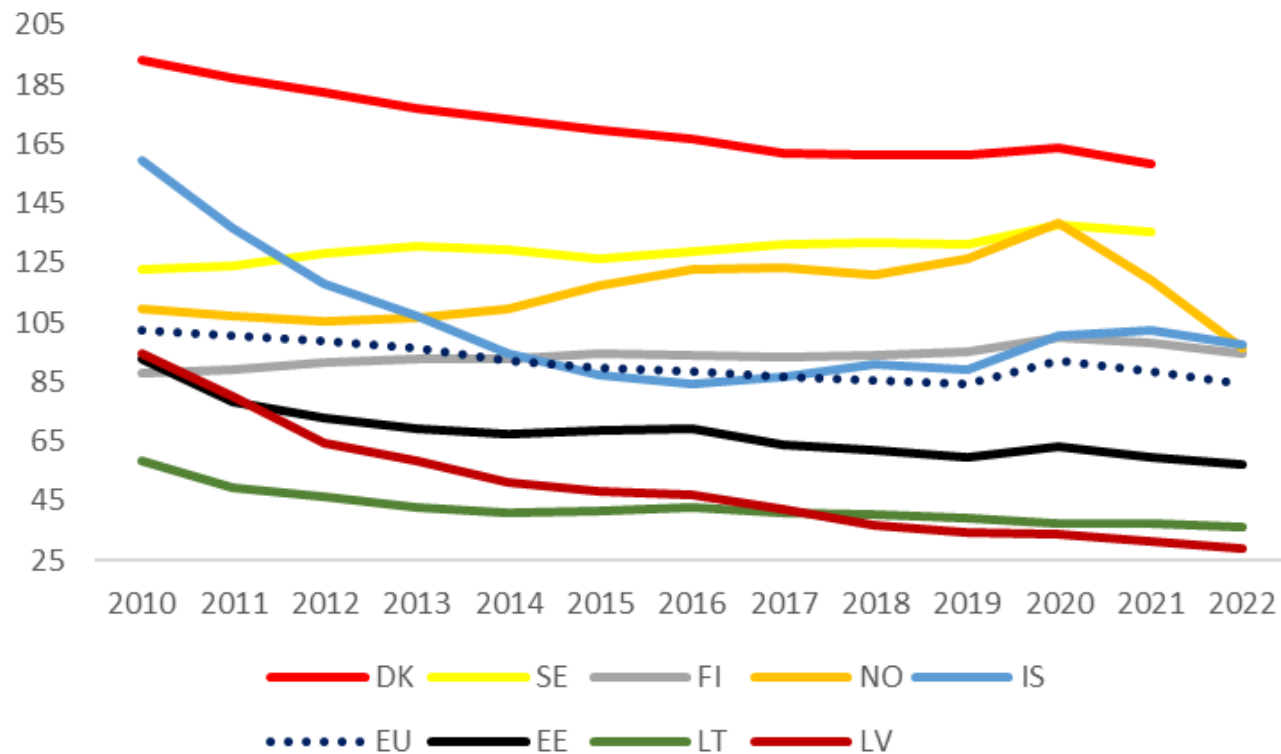

Uzņēmumi

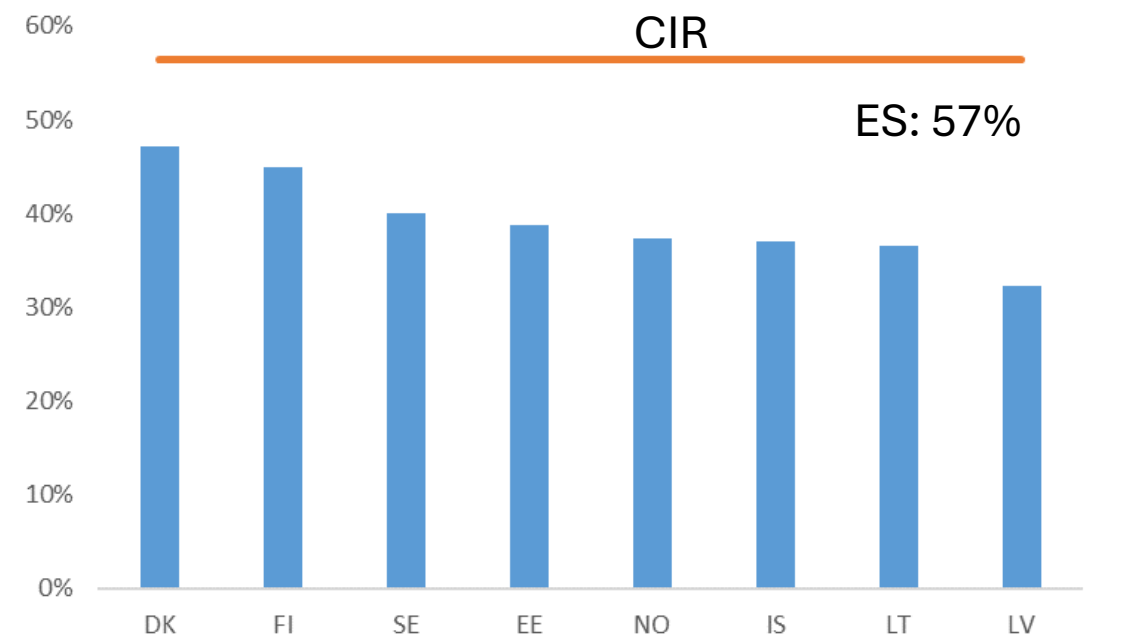
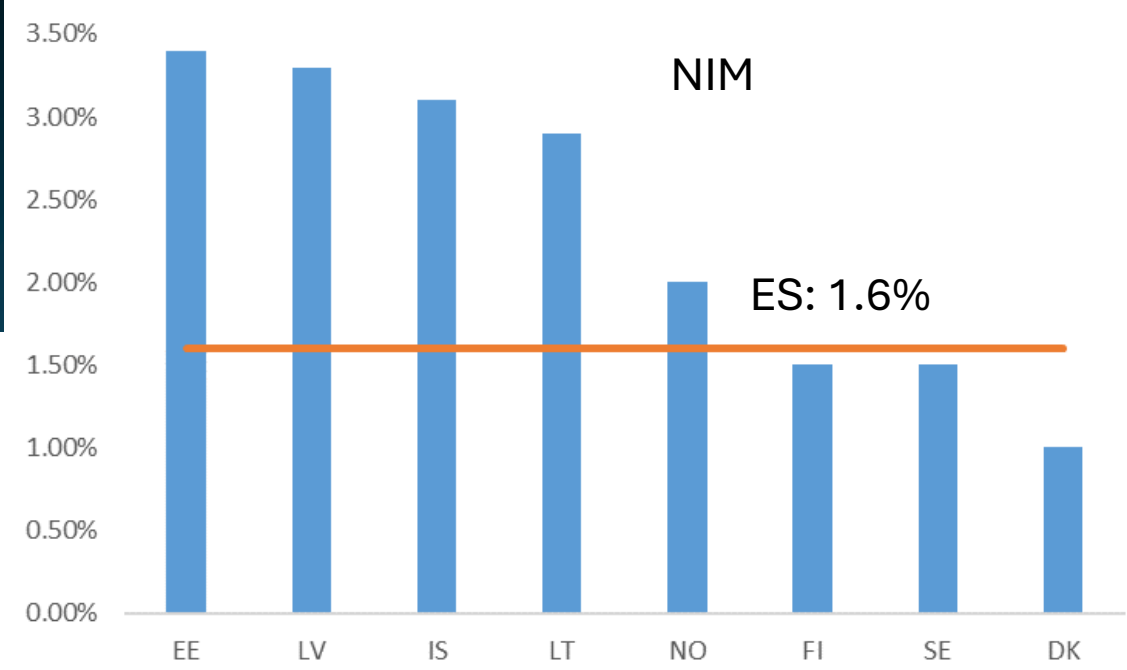
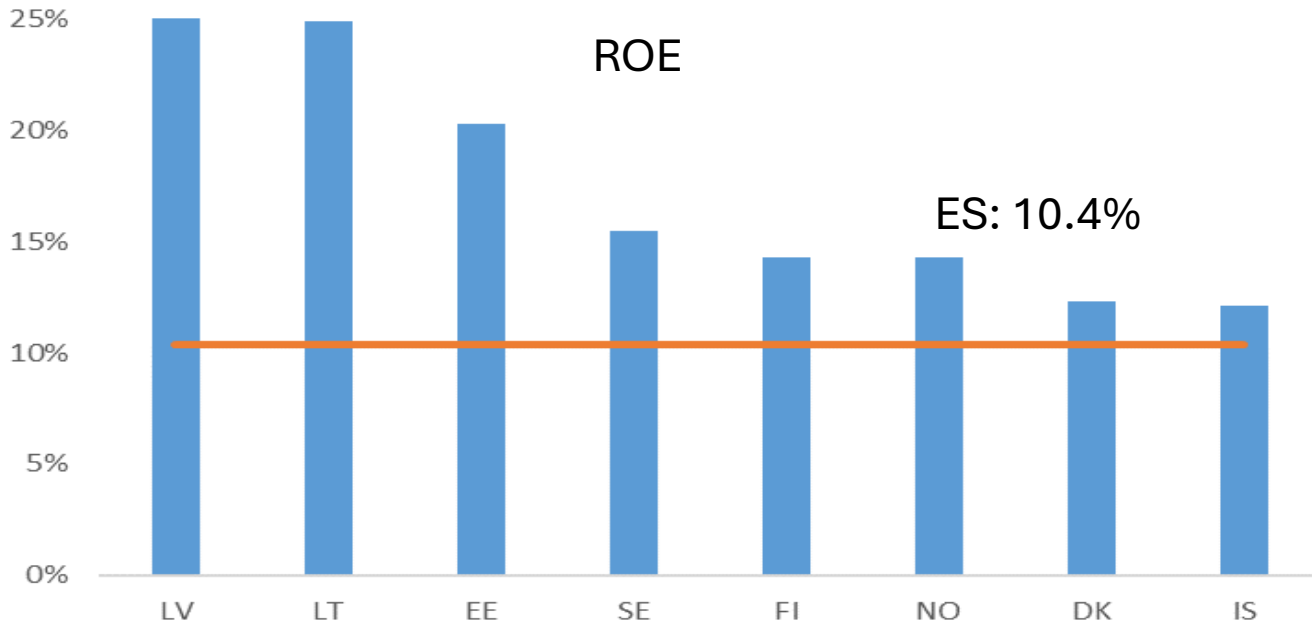

Kredītu paradokss Baltijas valstīs: daudz lētu noguldījumu, bet augstas kredītlikmes

Banku iekšzemes aizdevumi privātajam sektoram (% no IKP) un Kredītu un noguldījumu attiecība Baltijas valstīs un eirozonā

Rentabilitātes cena

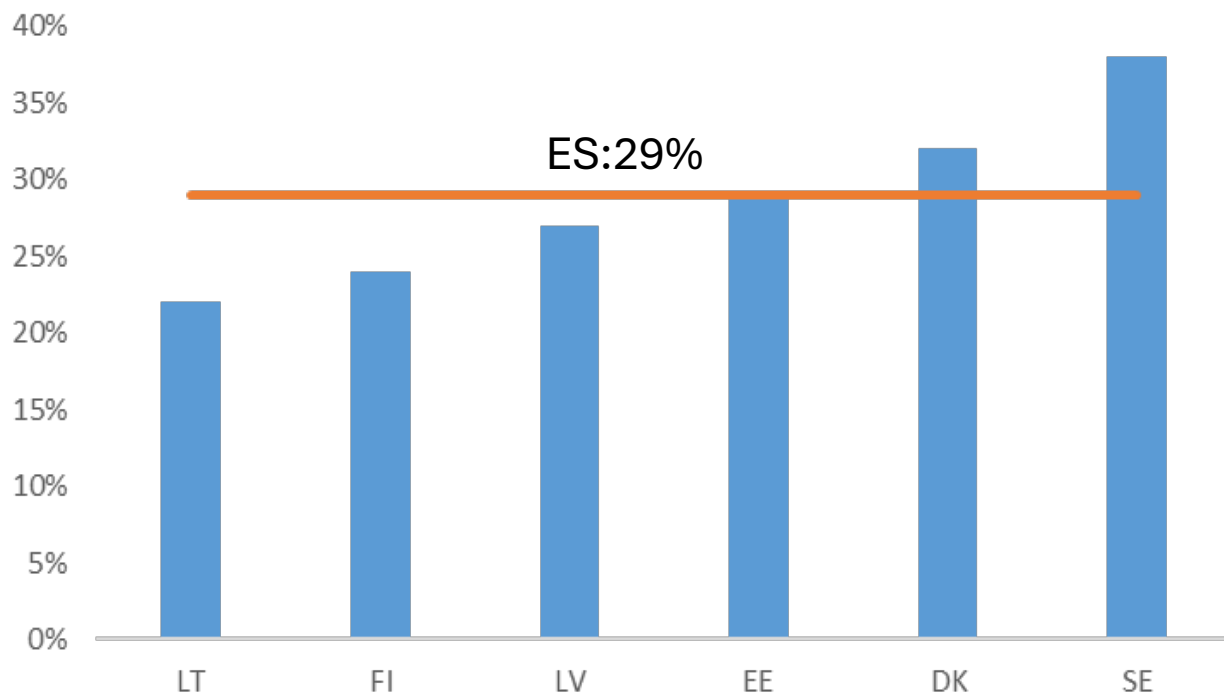

Klientu mobilitāte

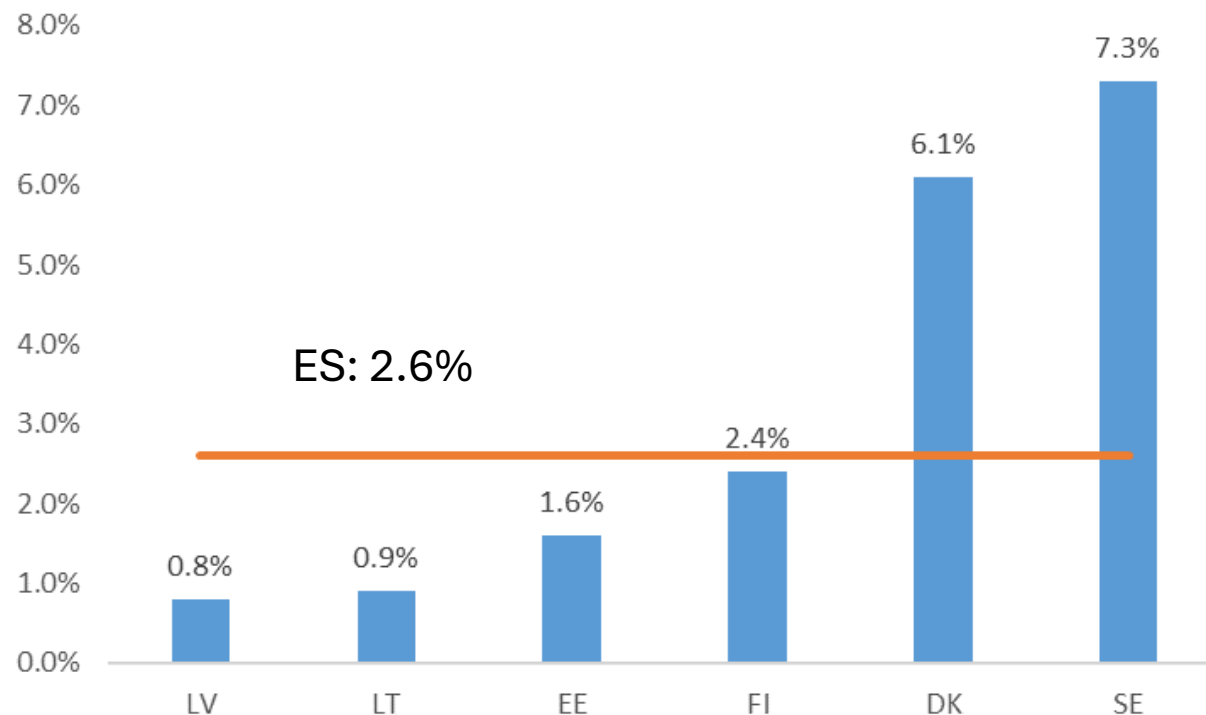
NIM

ES: 1.6%

Klientu īpatsvars, kuri ir mainījuši vienu vai vairāku finanšu pakalpojumu sniedzēju produktus pēdējo piecu gadu laikā (2017-2022)

Klientu īpatsvars, kuri pēdējo piecu gadu laikā mainījuši hipotekāro kredītu sniedzēju (2017-2022)

3. nodaļa

Stāsts par diviem tirgiem:
Zviedrijas banku darbība
Baltijas valstīs un Zviedrijā

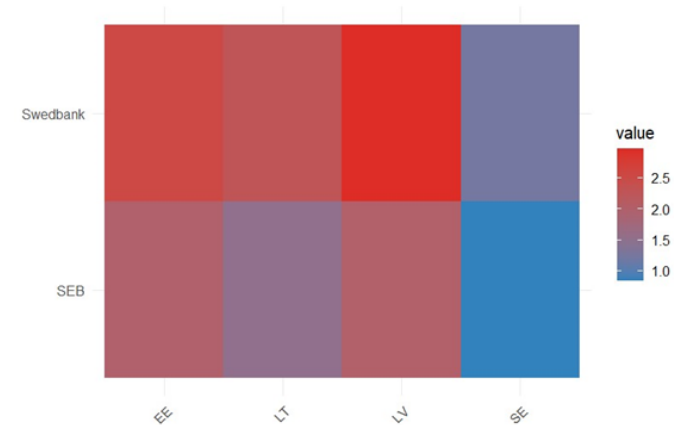

Vai Zviedrijas bankas Baltijas reģionā pelna vairāk nekā Zviedrijā ?

➤ Pētījuma priekšmets: Swedbanka un SEB bankas Baltijā un Zviedrijā

➤ Pētījuma objekti:

- Pašu kapitāla atdeve (ROE)
- Aktīvu atdeve (ROA)
- Tīrā procentu peļņa (NIM)
- Izmaksu un ienākumu attiecība (CIR)

➤ Periods: 2005.-2023.

➤ Dati: Moody's datu bāzes

Cliff delta efekts NIM starp bankām

SEB	SEB LV	SEB LT	SEB EE	SWED	SWED LV	SWED LT	SWED EE
SEB LV	NA			SWED LV	NA		
SEB LT	-0.694	NA		SWED LT	-0.568	NA	
SEB EE	-0.186	0.636	NA	SWED EE	-0.374	0.346	NA
SEB SE	-1.000	-0.939	-1.000	SWED SE	-0.994	-0.965	-0.988

Mann-Whitney U-testa rezultāti NIM

Grupa 1	Grupa 2	U	p_value	Grupa 1	Grupa 2	U	p_value
SEB LT	SEB LV	32	1.18E-03**	SWED LT	SWED LV	78	2.22E-03**
SEB LT	SEB EE	38	3.30E-03**	SWED LT	SWED EE	118	7.00E-02
		192	1.73E-06***	SWED LT	SWED SE	336	3.40E-09***
SEB LT	SEB SE	214	3.39E-01	SWED LT	SWED SE	248	4.97E-02*
SEB LV	SEB EE	342	1.13E-10***	SWED LV	SWED EE	341	2.26E-10***
SEB LV	SEB SE	342	1.13E-10***	SWED LV	SWED SE	340	4.53E-10***
SEB EE	SEB SE			SWED EE	SWED SE		

Rentabilitātes mīklas atšķetināšana

Sākotnējais pieņēmums - lielāka Zviedrijas banku rentabilitāte Baltijas valstīs - ir daļēji apstiprināts

- Baltijas valstis var lepoties ar augstāku NIM un ROA, kas liecina par potenciāli augstāku peļņitaspēju.
- Zemāks CIR Baltijā nozīmē mazākus procentu izdevumus, kas vēl vairāk uzlabo rentabilitātes potenciālu.
- Tomēr, līdzīgs ROE dažādās valstīs liecina par līdzīgu kapitāla atdevi.

Avots: The Baltic Buddies

4. nodaļa

Līdzsvarotas banku sektora attīstības iespējas Latvijā

Ekspertu aptaujas rezultāti

Informācija par ekspertu aptauju

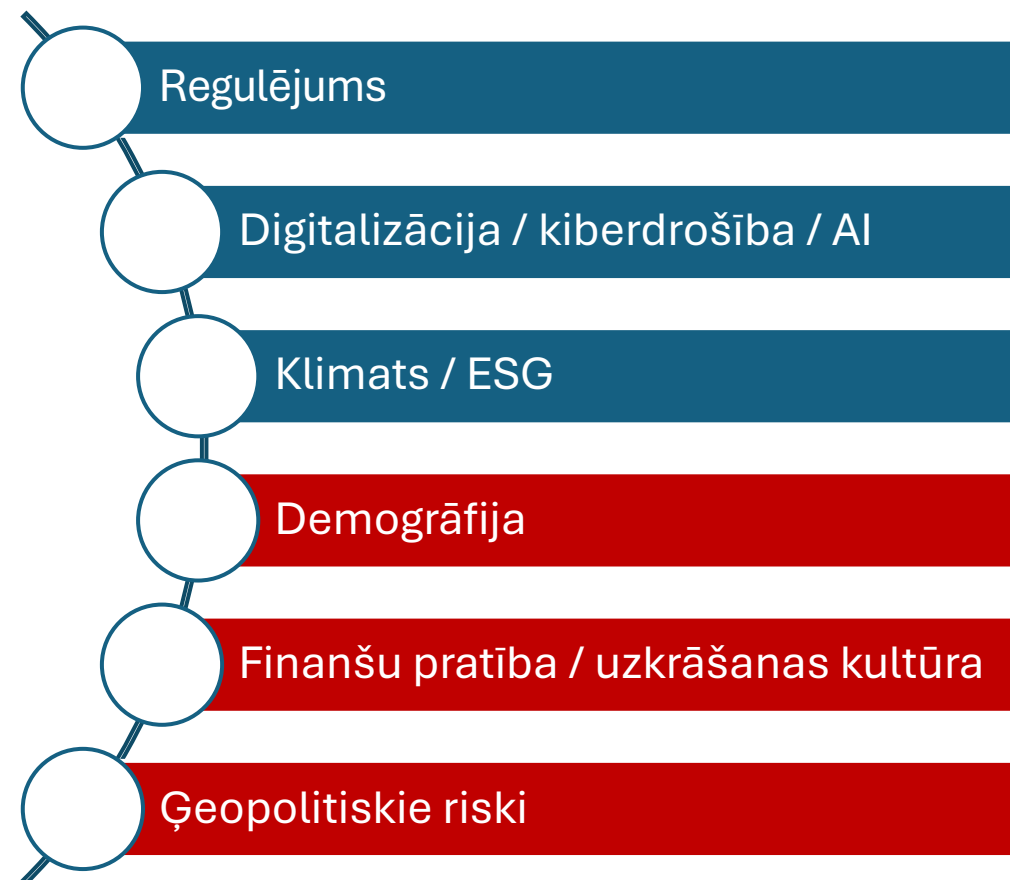
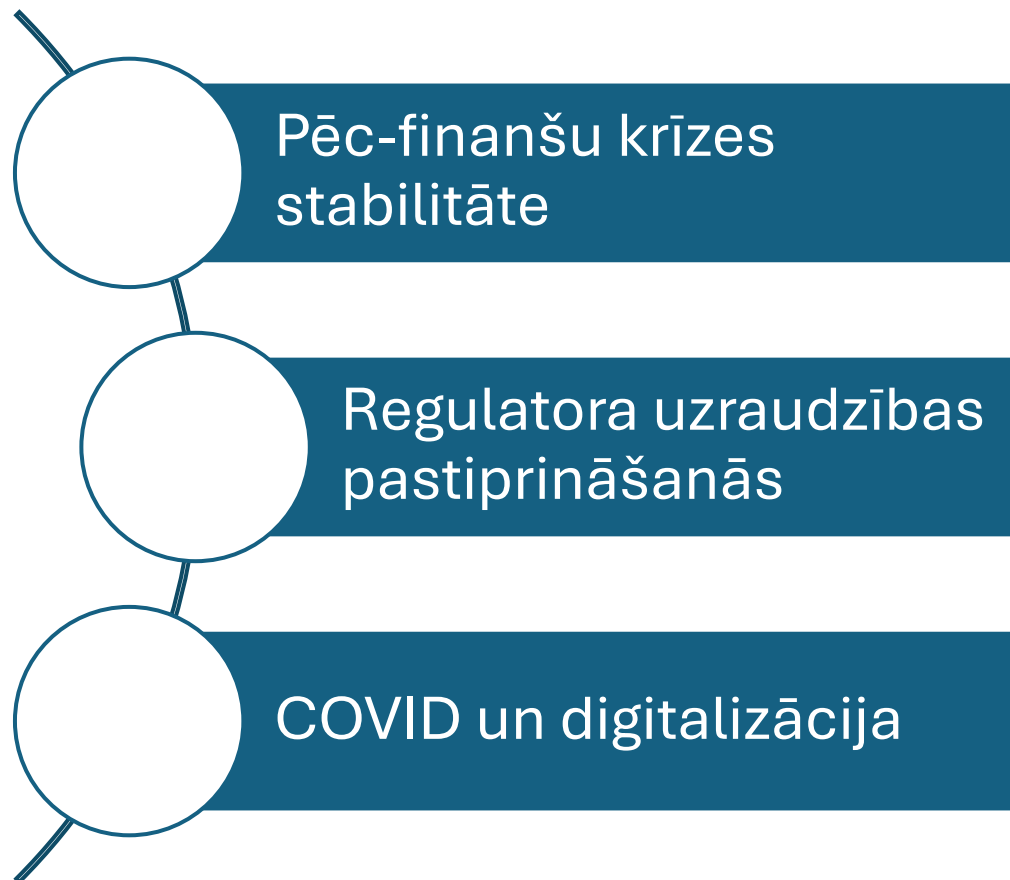
Eksperti:

- Latvijas un starptautiskais finanšu sektors, t.sk., universālās un nišas bankas
- Latvijas politikas veidotāji
- Latvijas banku regulators.

Jautājumu loks:

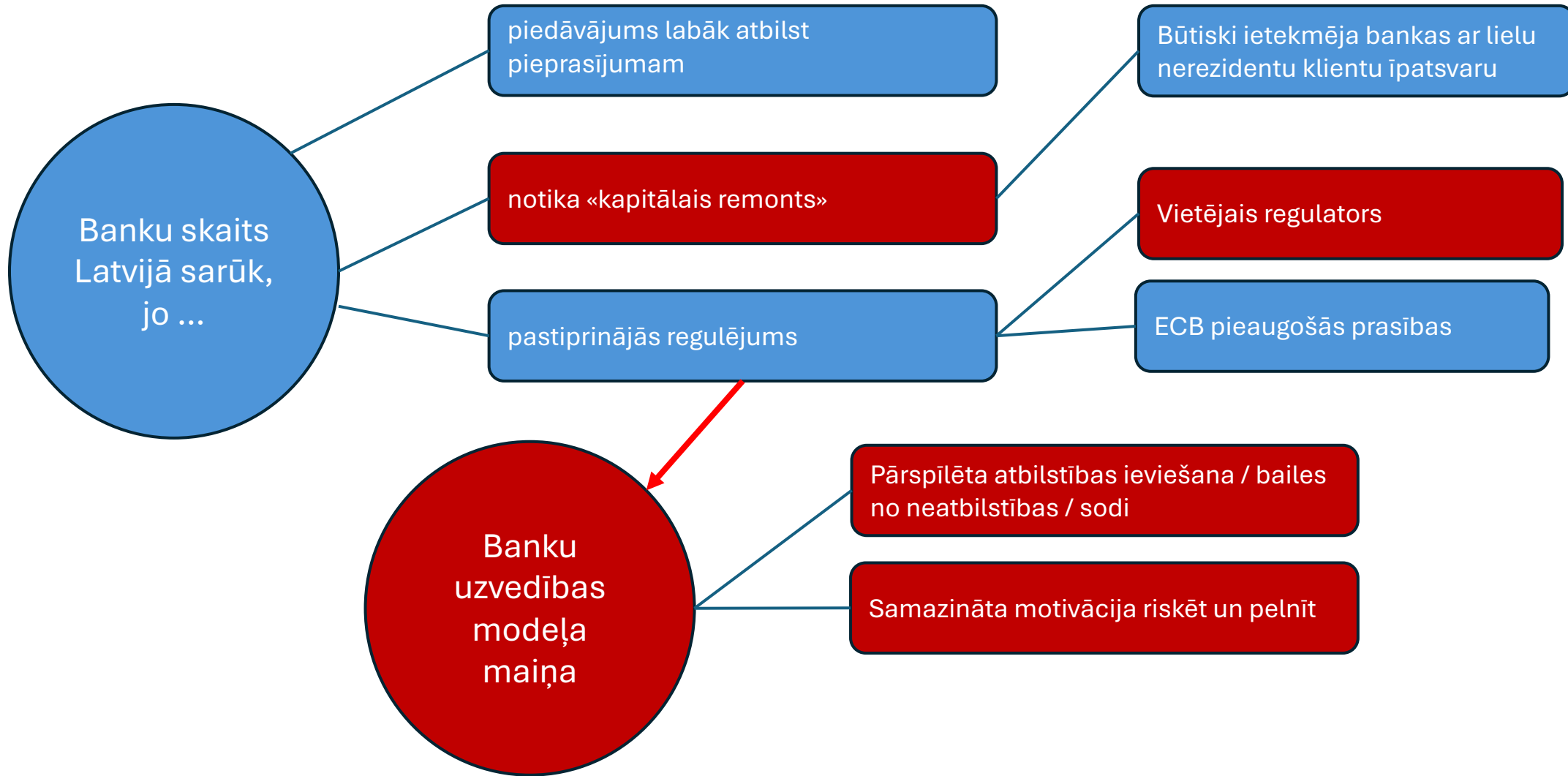
1. Pagātnes un nākotnes izaicinājumi banku sektorā
2. Banku skaitu ietekmējošie faktori
3. Konkurences intensitāte un kreditēšanas apjomi
4. Fintech un Neobankas konkurences veicināšanā
5. Nepilnības kreditēšanas tirgū un valsts loma

1. Pagātnes un nākotnes izaicinājumi banku sektorā

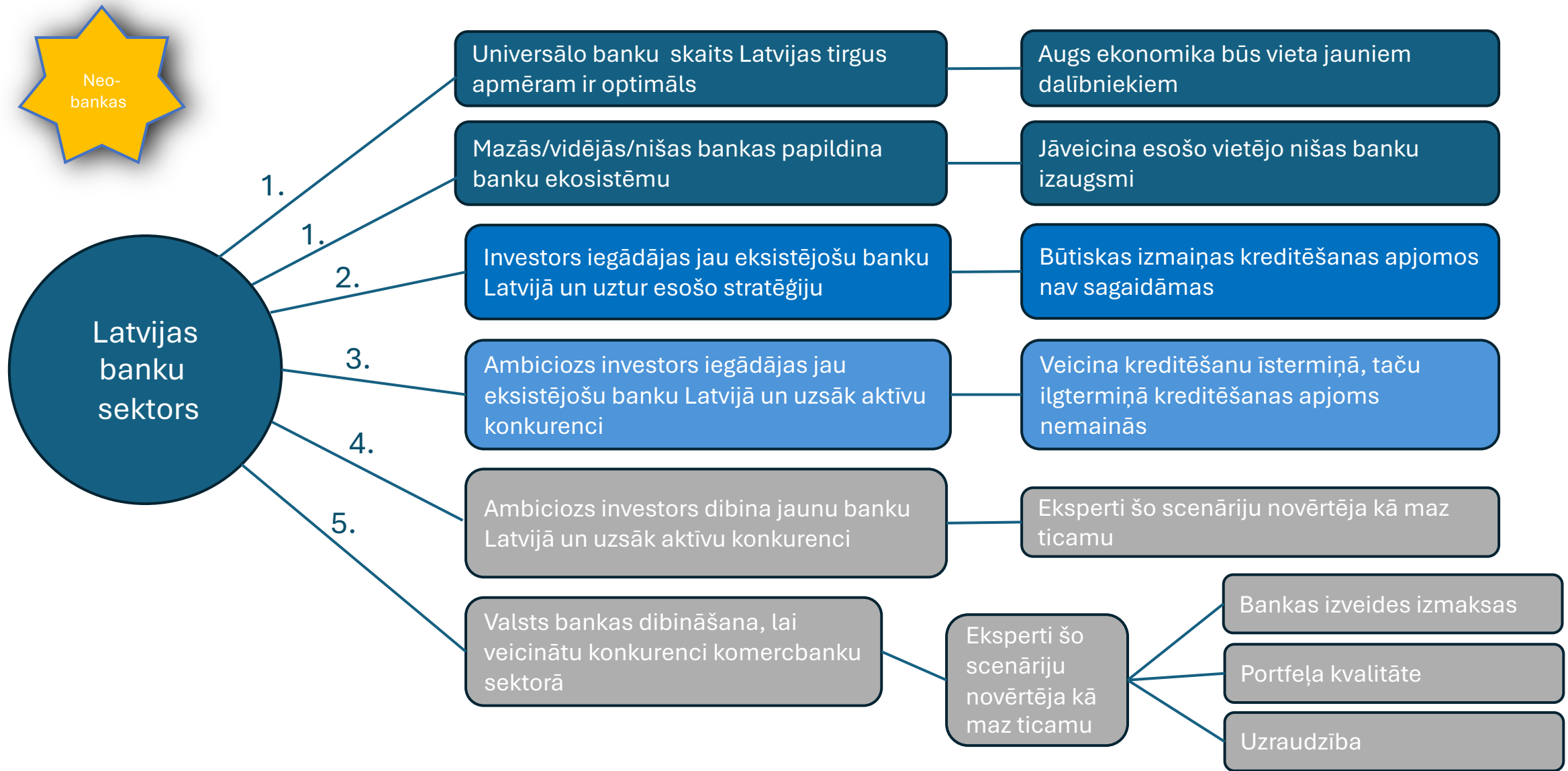
Latvijas tirgū līdzīgi attīstību ietekmējošie faktori, bet papildus riski (sarkanā krāsā)

2. Banku skaitu ietekmējošie faktori

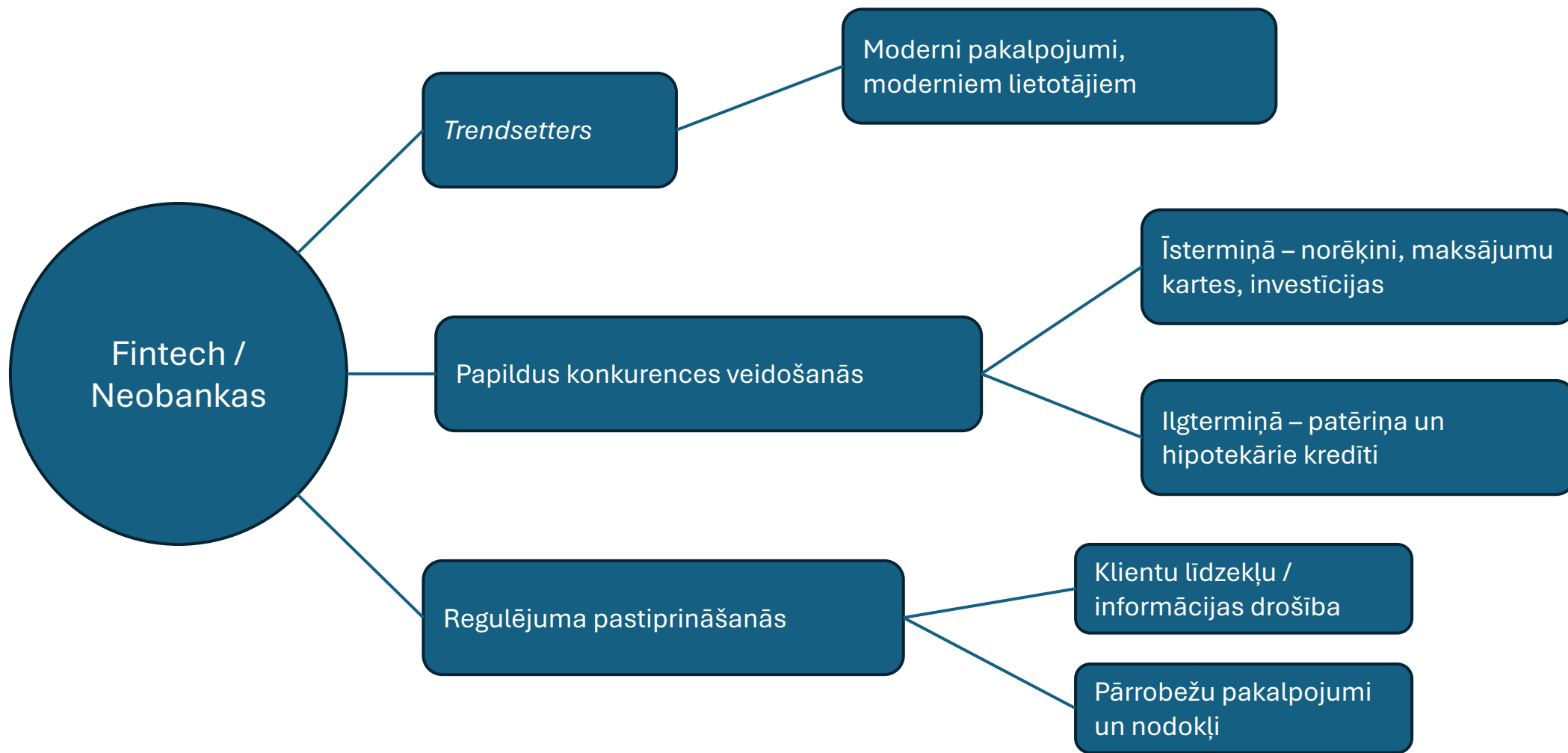
Banku skaits sarūk globāli, taču pakalpojumu pieejamību nosaka «on-line banking»

3. Konkurences intensitāte banku sektorā Latvijā

Numerācija norāda uz ekspertu dominējošo viedokli attiecībā uz katru scenāriju iestāšanās varbūtību

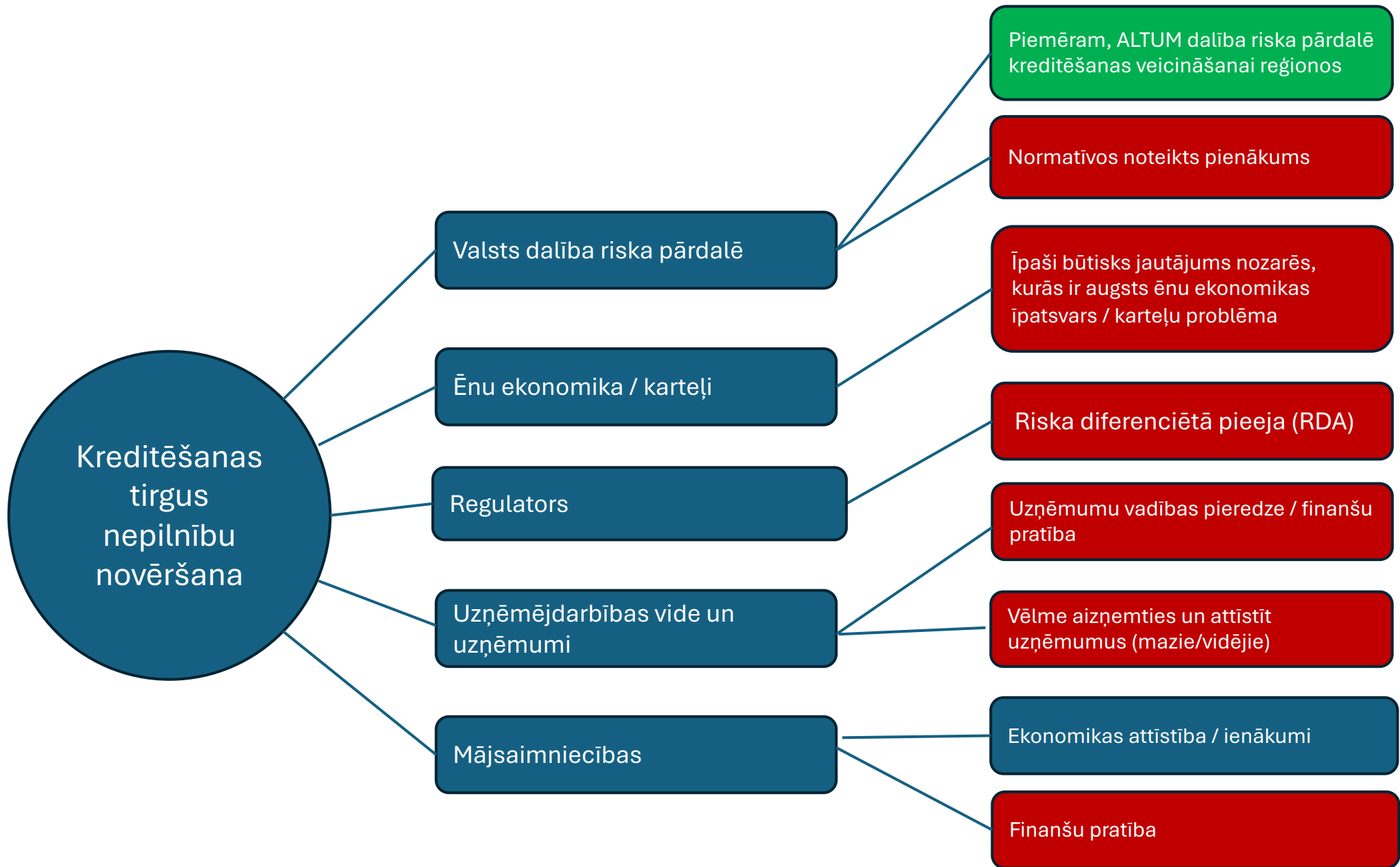
4. Fintech un Neobankas konkurences veicināšanā

Eksperti Fintech / Neobanku attīstību uzskata kā pozitīvu impulsu banku sektora pakalpojumu un konkurences attīstībai

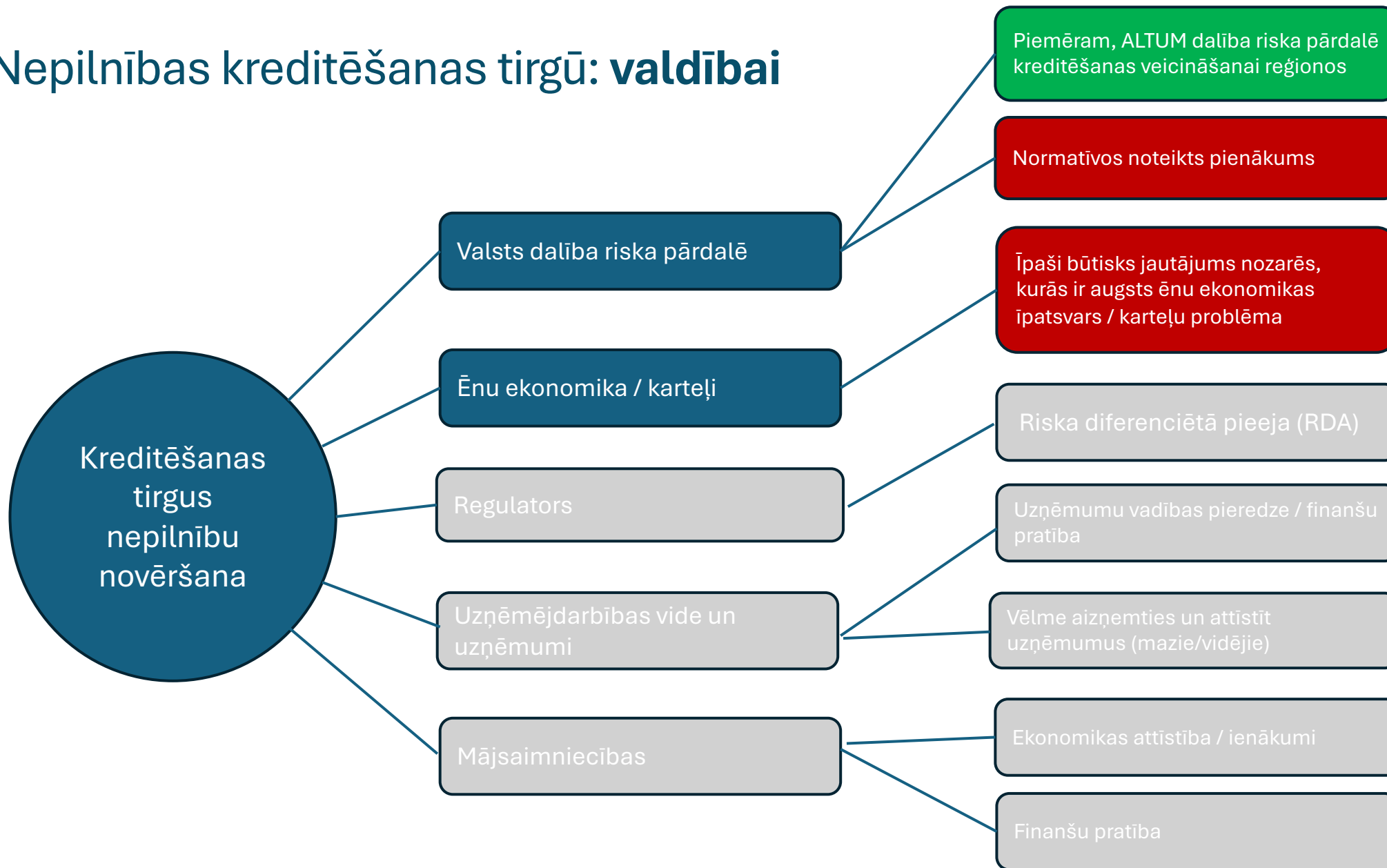
Secinājumi un rekomendācijas

Jomas, ar kuru palīdzību var veicināt kreditēšanu

Nepilnības kreditēšanas tirgū: **valdībai**

Jomas, ar kuru palīdzību var veicināt kreditēšanu

Jaunu biznesu tapšanai
aizdoti vairāk nekā
66 miljoni eiro

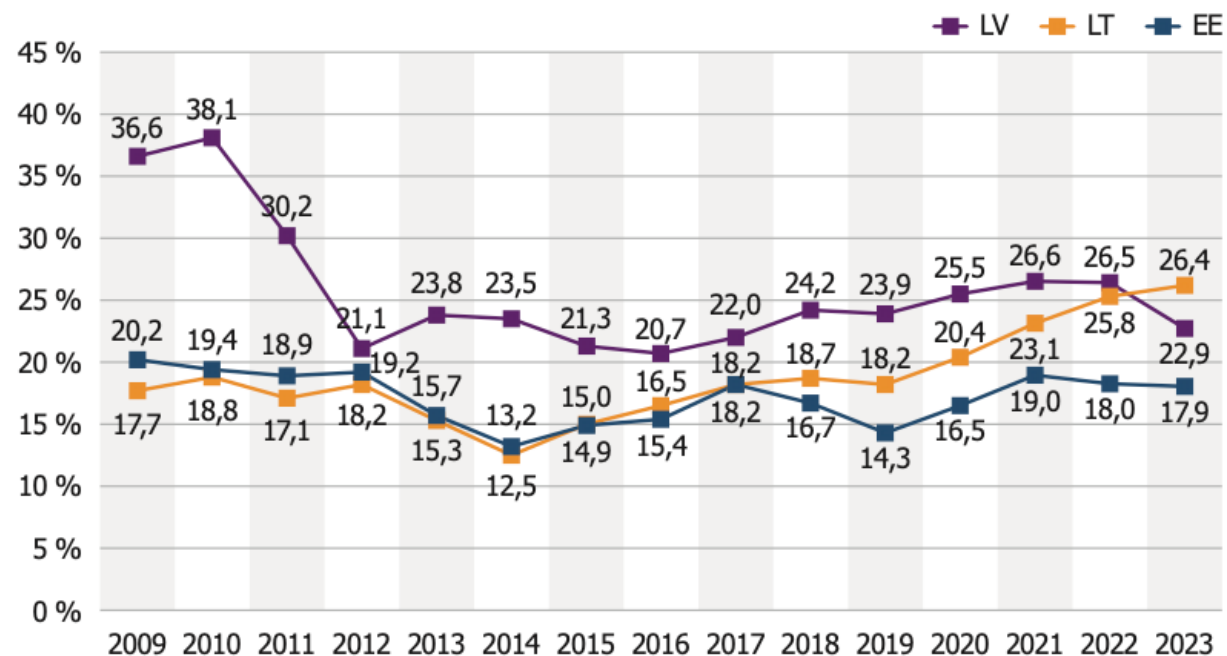
Ilgtermiņa vīzija banku nozares attīstībai (valsts dalība tirgus nepilnību mazināšanai)

Uzņēmējdarbības prakse un ēnu ekonomika – būtiski šķēršļi nozaru attīstībai

Avots: Konkurences padome

Ēnu ekonomikas dinamika Baltijas valstīs (% no IKP) 2009.–2023. gadā

Avots: SSE Rīga Ilgtspējīga biznesa centrs

Plānojam apkarot un ierobežot ēnu ekonomiku ...

Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāns 2021./2022. gadam

Par Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāna 2023.–
2025. gadam izstrādi

Valsts kanceleja

Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāns 2024.–2027. gadam

Valsts kontroles vadība tiekas ar Fiskālās disciplīnas padomes pārstāvjiem

23.05.2024.

Ceturtdien, 23. maijā, valsts kontrolieris Edgars Korčagins un Valsts kontroles padomes locekļi tiekas ar Fiskālās disciplīnas padomes pārstāvjiem.

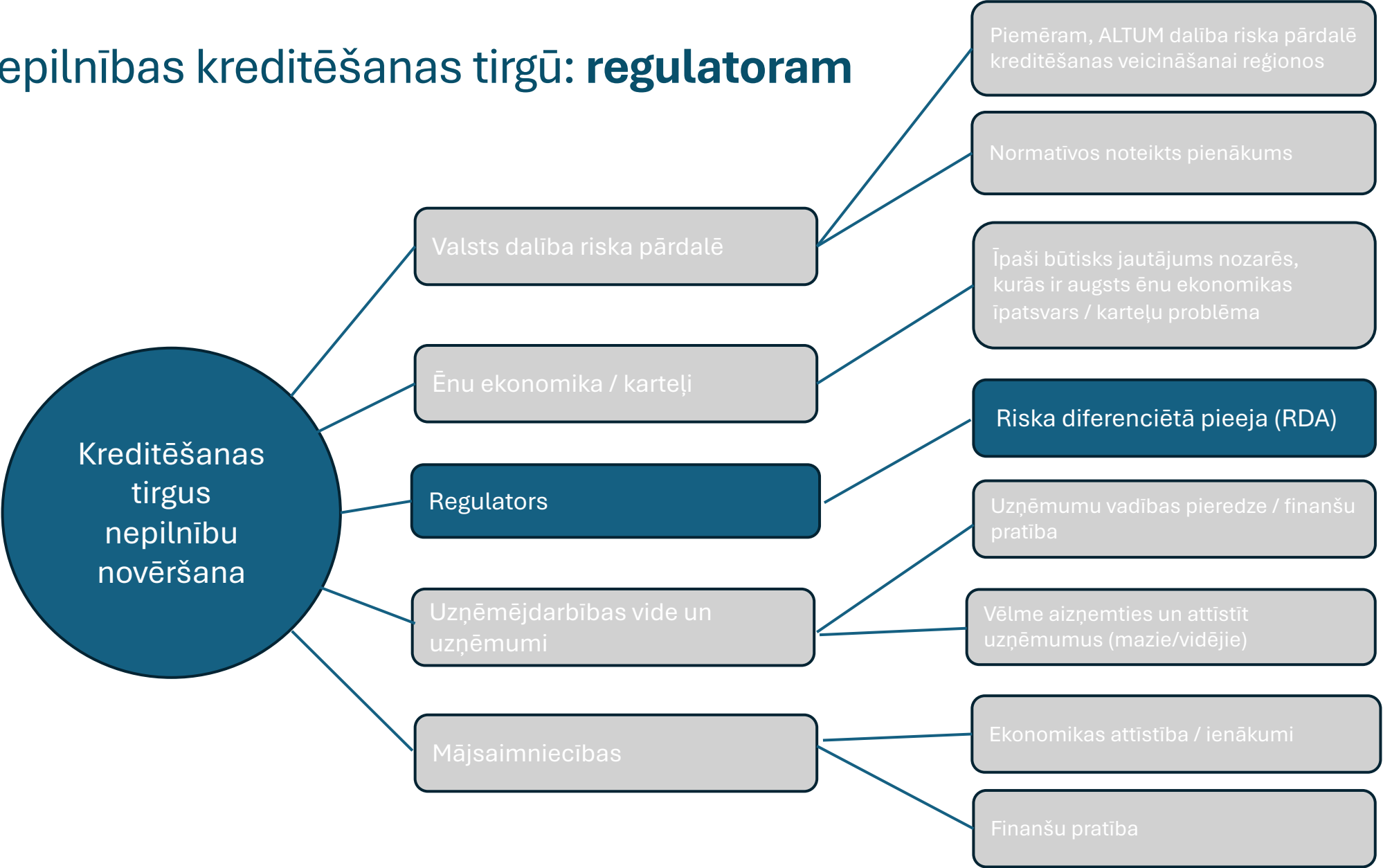
Tikšanās tēmu lokā – ēnu ekonomikas mazināšanas un pašvaldību budžetu vadības jautājumi, par kuriem Valsts kontrole plāno uzsākt revīzijas.

Valdība

- Atbildīgas uzņēmējdarbības prakses veicināšana
- Ēnu ekonomikas mazināšana
- Ilgtermiņa vīzija banku nozares attīstībai (valsts dalība tirgus nepilnību mazināšanai)
- Finanšu pratības celšana publiskajā pārvaldē

Nepilnības kreditēšanas tirgū: regulatoram

Jomas, ar kuru palīdzību var veicināt kreditēšanu

Banku uzraudzības pastiprināšanās ... nepieciešamība un administratīvais slogs

- Atšķirības starp «lielo» un «mazo» banku uzraudzību
- Uzraudzības prasību samērīgums ar papildus administratīvā sloga radīšanu un ar to saistītajām izmaksām

«Lielo» banku
uzraudzība ECB
pārziņā rada aizvien
pieaugošu
administratīvo
slogu, kas saistīts ar
aizvien plašāku
uzraugāmo /
auditējamo jomu

Priority 1: Strengthening resilience to immediate macro-financial and geopolitical shocks

Shortcomings in **credit risk management**, including exposures to vulnerable sectors

Credit risk

Lack of **diversification of funding sources** and **deficiencies in funding plans**

Funding risk

Priority 2: Addressing digitalisation challenges and strengthening management bodies' steering capabilities

Deficiencies in **digital transformation strategies**

Business model

Deficiencies in **operational resilience frameworks**, namely IT outsourcing and IT security/cyber risks

Operational risk

Deficiencies in **management bodies' functioning** and steering capabilities

Governance

Deficiencies in **risk data aggregation and reporting**

Priority 3: Stepping up efforts in addressing climate change

Material exposures to **physical and transition risk drivers**

Climate-related and environmental risk

Uzraudzība

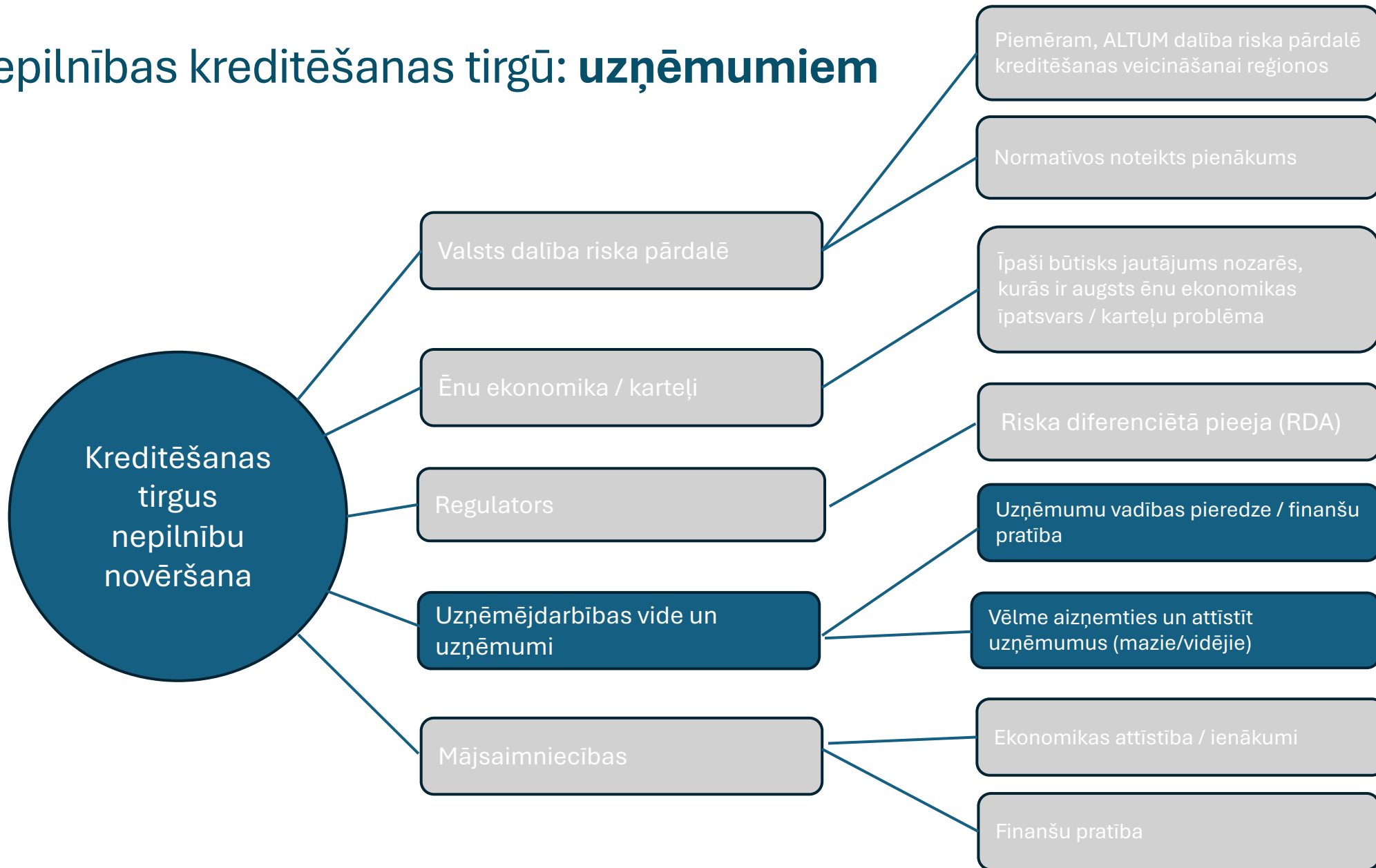
«Mazo» banku uzraudzība LB pārziņā dotu iespēju diversifikācijas pieejai, lai veicinātu konkurences pieaugumu banku sektorā

«Indexo» saņem bankas licenci – jauns dalībnieks tirgū pēc vairāk nekā 10 gadiem

Dalīties:

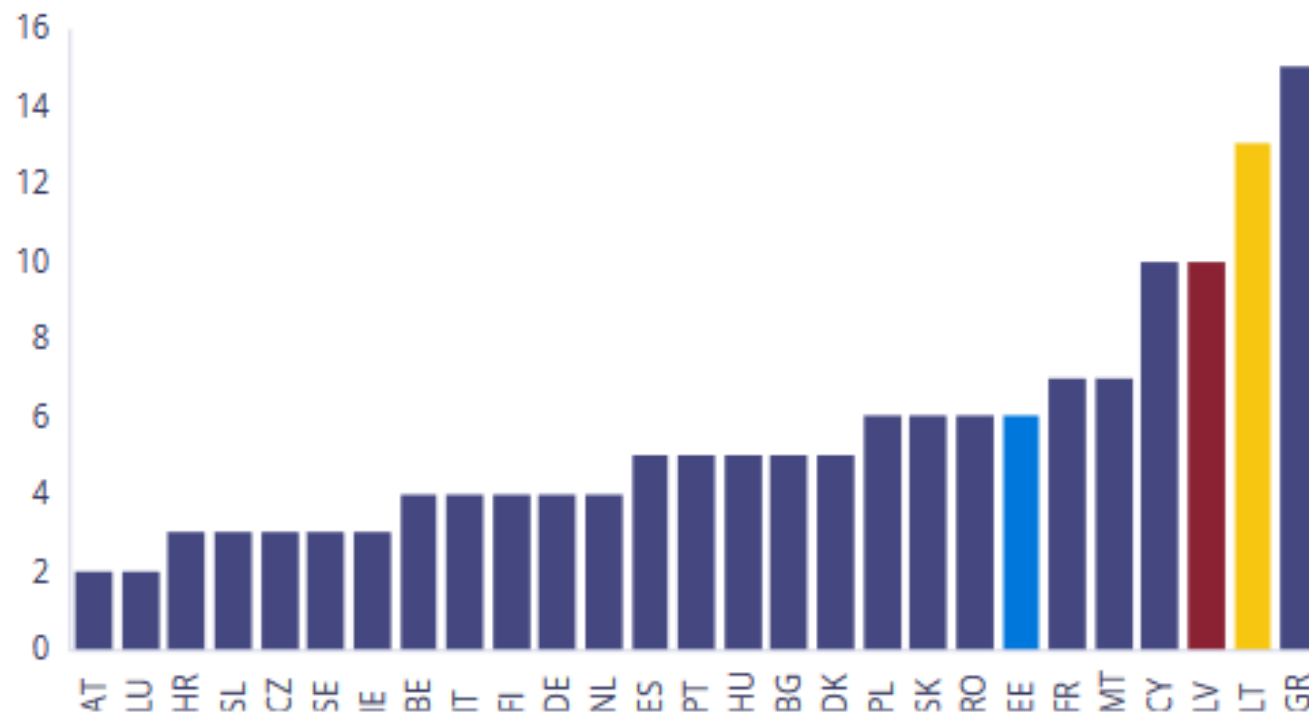
Nepilnības kreditēšanas tirgū: **uzņēmumiem**

Jomas, ar kuru palīdzību var veicināt kreditēšanu

Finansējuma pieejamība

Bankas nefinansē
vai uzņēmumi
nepiesakās
finansējumam?

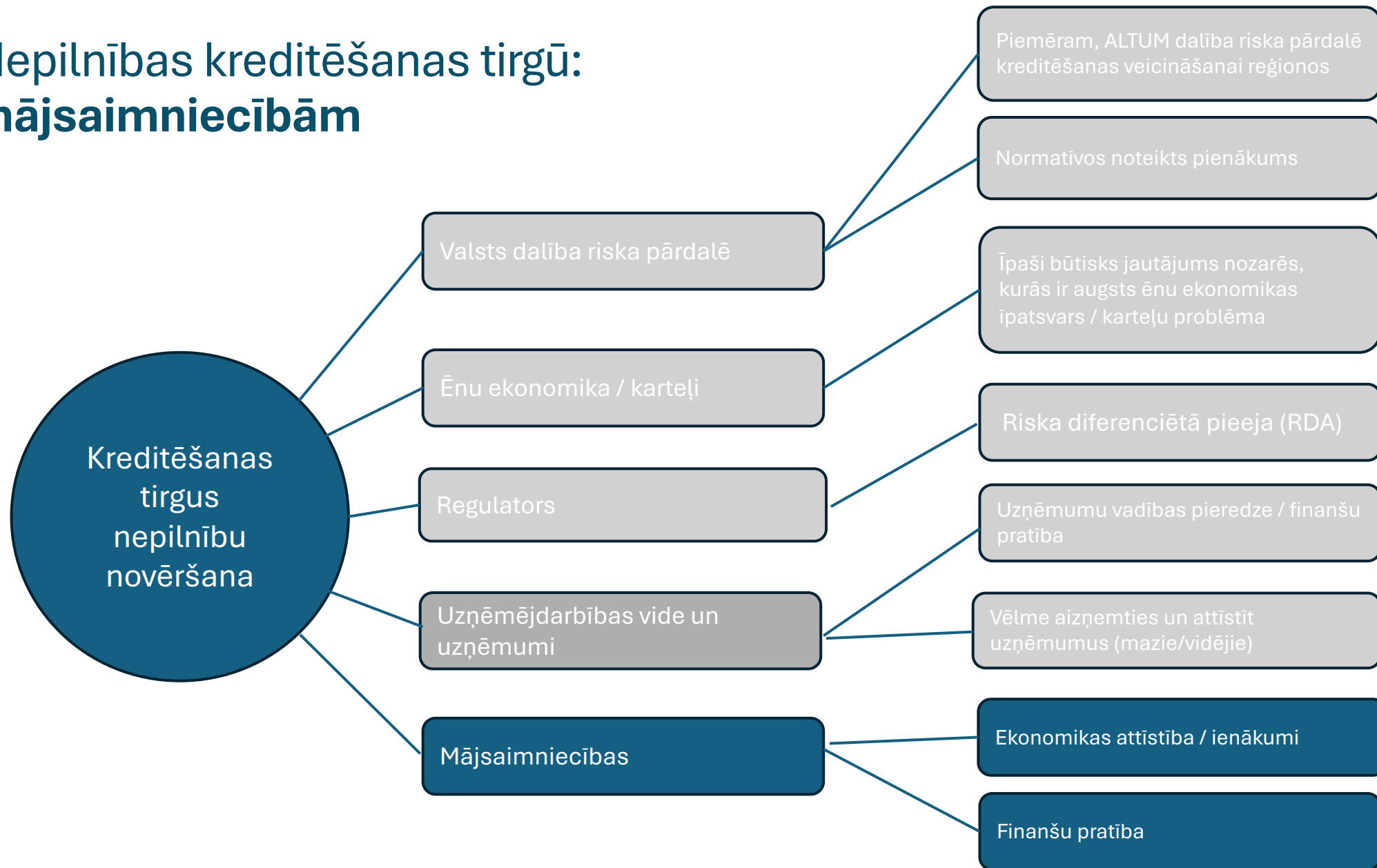
To uzņēmumu īpatsvars, kuri nepieteicās banku kredītiem iespējama atteikuma dēļ 2022. gadā (%)

Uzņēmumi

- Biznesa attīstības ambīcijas / uzņēmumu lielums
- Biznesa plānu kvalitāte
- Biznesa izglītība un prasmes / finanšu pratība

Nepilnības kreditēšanas tirgū: mājsaimniecībām

Jomas, ar kuru palīdzību var veicināt kreditēšanu

Bankas ir gatavas aizdot, bet
tikai "īstajiem klientiem"

Īstais klients ir
tas, kuram jūs
labprāt aizdotu
savu naudu

Mākslīgā intelekta veidots attēls

Paldies!

Gundars Bērziņš
Ramona Rupeika – Apoga
Jānis Priede
Elmārs Kehris

Programmu daļēji finansē Eiropas Parlaments,
un par saturu ir atbildīgi pētījuma autori